

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
Wydział Socjologii i Pedagogiki

Kierunek: Socjologia

Opinie i postawy Studentów i Studentek pierwszego stopnia socjologii w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wobec uchodźców z Ukrainy

Wykonali: Iga Szymańska, Izabela Szkołut,
Kamil Sass, Michał Słowiński, Jan Siara

Warszawa 2023/2024

Abstrakt.....	4
1.Wprowadzenie.....	5
1.1.Cel naukowy projektu.....	5
1.1.1. Cele szczegółowe	5
1.1.2. Hipotezy badawcze	6
1.1.3. Pytania badawcze	6
1.2. Znaczenie projektu.....	8
2. Metodyka realizacji projektu	10
2.1. Metody i techniki badań.....	10
2.2. Metody gromadzenia i analizy danych	10
2.3. Konstrukcja narzędzia badawczego	11
2.4. Charakterystyka badanej populacji / charakterystyka zrealizowanej próby badawczej.....	12
3. Analiza i interpretacja wyników badań.....	13
3.1. Identyfikacja postaw wobec udzielania pomocy Uchodźcom z Ukrainy	13
3.2. Identyfikacja postaw wobec języka ukraińskiego (w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej).....	16
3.3. Identyfikacja postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy	18
3.4. Identyfikacja obaw przed możliwymi zagrożeniami związanymi z Uchodźcami z Ukrainy	21
4. Podsumowanie	29
5. Wykaz tabel.....	30
TABELA 1. Najczęstsze rodzaje pomocy, której udzielali respondenci.....	30
TABELA 2. Deklaracja pomocy uchodźcom z poszczególnych grup.....	30
TABELA 3. Deklaracja pomocy uchodźcom z grupy mężczyzn w wieku 18-65.	30
TABELA 5. Odczucia wywołane interakcją z językiem ukraińskim w przestrzeni publicznej.	31
TABELA 6. Odczucia wywołane interakcją z językiem ukraińskim w przestrzeni prywatnej.	31
TABELA 7. Doświadczenie trudności w komunikacji, która była spowodowana barierą językową. .	32
TABELA 8. Zgodność ze stwierdzeniem „Bariera językowa wpłynęła negatywnie na mój odbiór uchodźców z Ukrainy”.	32
TABELA 9. Postawy wobec integracji językowej uchodźców z Ukrainy.....	32
TABELA 10. Zależność między poglądami politycznymi a akceptacją przyjmowania uchodźców	33
TABELA 11. Zależność między płcią a akceptacją przyjmowania uchodźców z Ukrainy	33
TABELA 12. Zależność między poglądami religijnymi a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy	33
TABELA 13. Zależność między miejscem zamieszkania a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy	34

TABELA 14. Dostrzeganie zagrożeń powodowanych obecnością Uchodźców z Ukrainy na terenie Polski przez badanych studentów	34
TABELA 15. Konkretyzacja dostrzeganych obaw ze strony Uchodźców z Ukrainy przebywających na terytorium Polski przez badanych studentów	34
TABELA 16. Identyfikacja chęci pomocy Uchodźcom z Ukrainy będących mężczyznami od 18 do 65 roku życia przez osoby obawiające się konsekwencji ze strony Rosji.	35
TABELA 17. Zaobserwowanie stereotypów na temat uchodźców z Ukrainy.	35
TABELA 18. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: leniwi, pracowici). ..	35
TABELA 19. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: ugodowi, kłótlivi)...	35
TABELA 20. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: wykształceni, niewykształceni).....	35
TABELA 21. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: bogaci, biedni).	36
Bibliografia	36
Aneksy	38
Aneks 1. Kwestionariusz badania ilościowego	38

Abstrakt

Celem raportu jest przedstawienie wyników badań dotyczących postaw studentów pierwszego stopnia socjologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Skupiły się one zarówno na identyfikacji postaw studentów wobec udzielania pomocy uchodźcom z Ukrainy, jak i identyfikacji postaw w sytuacji obcowania z językiem ukraińskim. Ważnym aspektem badań była także weryfikacja najczęstszych obaw respondentów przed możliwymi zagrożeniami związanymi z uchodźcami z Ukrainy oraz sprawdzenie występowania najczęstszych stereotypów dotyczących osób uchodźczych wśród respondentów.

Bodźcem do przeprowadzenia badań był znaczący napływ ludności z Ukrainy w lutym 2022 roku, a także związane z omawianym zjawiskiem zainteresowanie badaczy tym, jak uchodźcy są postrzegani przez studentów jednego ze społecznych kierunków. Obserwacje, które zostały zebrane na potrzeby tego badania, zgromadzono w liczbie 218 za pomocą ankiety audytoryjnej, będącej jedną z technik zbierania danych ilościowych. Wykazano, że studenci w większości angażowali się w działania pomocowe na rzecz uchodźców z Ukrainy, a także to, że mają oni neutralne odczucia w związku z interakcją z językiem ukraińskim w przestrzeni publicznej. Ponadto, respondenci w większości optowali za przyjmowaniem uchodźców do Polski, a analiza zebranych obserwacji pozwoliła zauważyć, że studenci postrzegają ich w sposób raczej neutralny, bez znaczącej stereotypizacji.

1. Wprowadzenie

Sekcja pierwsza zawiera informacje wprowadzające do realizowanego projektu. Zgodnie z metodologią badawczą zawarto w niej wszystkie elementy składowe projektu badawczego, to jest: przedmiot badania, cel badania, problemy i pytania badawcze, hipotezy badawcze. Druga część tej sekcji omawia stan wiedzy na temat uchodźców i prezentuje motywacje podjęcia problemu badawczego.

1.1. Cel naukowy projektu

Głównym celem naukowym projektu jest analiza postaw wśród studentów pierwszego stopnia socjologii w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wobec uchodźców z Ukrainy. Badanie ma charakter socjograficzny, poznawczy, przedstawiający obserwowane postawy.

Zainteresowanie badanym tematem wynika z faktu, że od lutego 2022 roku nastąpił gwałtowny napływ ludności z Ukrainy do Polski, który został spowodowany agresją Rosji na ten kraj. Według danych opublikowanych w lutym 2023 roku w Serwisie Rzeczypospolitej Polskiej, Ukraińcy obecnie stanowią najliczniejszą grupę cudzoziemców zamieszkujących głównie tereny województwa mazowieckiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, małopolskiego oraz śląskiego¹. Inwazja agresora przyczyniła się do mobilizacji społeczeństwa polskiego w pomoc osobom dotkniętym skutkami tych wydarzeń, co niewątpliwie jest istotnym zjawiskiem z socjologicznego punktu widzenia.

Badanie zostało przeprowadzone na studentach socjologii I stopnia (I-III roku) Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie ze względu na charakter wybranego przez nich kierunku studiów, którego fundamentem jest badanie sposobów funkcjonowania społeczeństwa i zjawisk, które w nim zachodzą. Ponadto uczelnia ta podejmowała się różnego rodzaju inicjatyw, które miały na celu niesienie pomocy rzeczowej i finansowej osobom poszkodowanym przez wojnę na Ukrainie.

1.1.1. Cele szczegółowe

Cele poznawcze obejmują następujące cele szczegółowe:

- a) Identyfikacja postaw wobec udzielania pomocy Uchodźcom z Ukrainy.

---

¹ *Obywatele Ukrainy w Polsce – aktualne dane migracyjne*, 24.02.2023, <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne> [dostęp online: 05.11.2023].

- b) Identyfikacja postaw wobec języka ukraińskiego (w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej).
- c) Identyfikacja postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy.
- d) Identyfikacja obaw przed możliwymi zagrożeniami związanymi z Uchodźcami z Ukrainy.
- e) Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

1.1.2. Hipotezy badawcze

Hipotezy:

- a) Studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości wykazują chęć niesienia pomocy względem uchodźców z Ukrainy.
- b) Studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości mają pozytywny stosunek do języka ukraińskiego.
- c) Studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości mają neutralny stosunek do przyjmowania uchodźców z Ukrainy do Polski.
- d) Studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w niewielkim stopniu wykazują obawy przed możliwymi zagrożeniami związanymi z uchodźcami z Ukrainy.
- e) Wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie występują zarówno pozytywne, jak i negatywne stereotypy dotyczące uchodźców z Ukrainy, przy czym te o charakterze pozytywnym występują częściej.

1.1.3. Pytania badawcze

W związku ze wskazanymi celami projektu sformułowano następujące pytania badawcze. Stworzone zostało 5 sekcji tematycznych, które zawierają odpowiadające im pytania badawcze.

Sekcja 1: Identyfikacja postaw wobec udzielania pomocy Uchodźcom z Ukrainy.

- a) Czy większość studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wykazuje chęć podejmowania działań pomocowych wobec uchodźców z Ukrainy?
- b) Czy poziom empatii odczuwany przez studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie zależy od wieku osób uchodźczych?

- c) Czy poziom empatii odczuwany przez studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wobec osoby uchodźczej zależy od jej statusu materialnego?
- d) Czy poziom empatii odczuwany przez studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie zależy od płci osób uchodźczych?
- e) Czy istnieje zależność między miejscem zamieszkania (miasto/wieś) a chęcią niesienia pomocy wobec uchodźców z Ukrainy?
- f) Jaki rodzaj pomocy wobec uchodźców z Ukrainy był preferowany wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie?

Sekcja 2: Identyfikacja postaw wobec języka ukraińskiego (w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej).

- a) Czy według studentów uchodźcy z Ukrainy powinni uczyć się języka polskiego?
- b) Czy interakcja z językiem ukraińskim wywołuje negatywne odczucia?
- c) Czy bariera językowa wpływa na negatywny odbiór/niechęć w stosunku do uchodźców?
- d) Czy studenci często mają styczność z językiem ukraińskim w swoim otoczeniu?
- e) Czy studenci obserwują wzrost lub spadek używania języka ukraińskiego w ich otoczeniu w przeciągu ostatnich 3/6 miesięcy?

Sekcja 3: Identyfikacja postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy.

- a) Czy istnieje zależność między poglądami politycznymi a akceptacją przyjmowania uchodźców?
- b) Czy istnieje zależność między płcią a akceptacją przyjmowania uchodźców z Ukrainy?
- c) Czy istnieje zależność między poglądami religijnymi a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy?
- d) Czy istnieje zależność między miejscem zamieszkania a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy?

Sekcja 4: Identyfikacja obaw przed możliwymi zagrożeniami związanymi z Uchodźcami z Ukrainy.

- a) Czy studenci dostrzegają jakieś zagrożenia spowodowane obecnością uchodźców z Ukrainy w Polsce?
- b) Czy obecność uchodźców z Ukrainy wpływa zdaniem studentów SGGW na bezpieczeństwo w kraju?

- c) Czy obecność uchodźców z Ukrainy ma negatywny wpływ na sytuację na rynku pracy w Polsce?
- d) Czy istnieje zależność między obawami przed konsekwencjami ze strony Rosji a przyjmowaniem uchodźców z Ukrainy?

Sekcja 5: Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

- a) Czy studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie spotykają się ze stereotypami dotyczącymi uchodźców z Ukrainy?
- b) Czego najczęściej dotyczą stereotypy na temat uchodźców z Ukrainy wśród studentów I stopnia socjologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie?
- c) Jakie konkretnie pozytywne stereotypy są przypisywane uchodźcom z Ukrainy przez studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie?
- d) Jakie konkretnie negatywne stereotypy są przypisywane uchodźcom z Ukrainy przez studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie?
- e) Czy istnieje zróżnicowanie w wyrażaniu pozytywnych i negatywnych stereotypów w zależności od płci studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie?
- f) Czy istnieje zróżnicowanie w wyrażaniu pozytywnych i negatywnych stereotypów w zależności od miejsca pochodzenia (miasto/wieś) studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie?

1.2. Znaczenie projektu

Dotychczasowy stan wiedzy na temat badań nad uchodźcami z Ukrainy obejmuje przede wszystkim analizę motywacji migracyjnych², integracji społecznej³, polityki migracyjnej oraz reakcji społeczności polskiej⁴. Badania skupiały się również na wpływie migracji na rynek pracy oraz relacje międzynarodowe pomiędzy krajami przyjmującymi a

---

²Ł. Błaszczak, A. Wincewicz, R. Zyzik, *Polacy i Ukraińcy – wyzwania integracji uchodźców*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2023.

³P. Długosz, L. Kryvachuk, D. Izdebska-Długosz, *Uchodźcy wojenni z Ukrainy – życie w Polsce i plany na przyszłość*, Academicon, Lublin 2022.

⁴S. Kubiciel-Lodzińska, K. Kownacka, *Migranci wojenni z Ukrainy. Opinie Polaków na temat ich pobytu oraz zakresu udzielanej im pomocy*, „Studia Politologiczne”, vol. 68, 2023, s. 231-250.

krajami pochodzenia. Istnieje również szereg badań dotyczących doświadczeń życiowych uchodźców z Ukrainy, w tym wyzwań, z jakimi się spotykają oraz strategii adaptacyjnych, których używają w nowym środowisku społecznym. Pomimo to, istnieje potrzeba dalszych badań nad skutkami migracji zarówno dla krajów przyjmujących, jak i dla samych migrantów, w celu lepszego zrozumienia i skutecznego zarządzania procesem migracji.

Badając postawy i obawy studentów Socjologii I-szego stopnia SGGW wobec uchodźców z Ukrainy istnieje możliwość określenia ich natężenia oraz wykazania ich zróżnicowania. Za pomocą tego badania można ustalić, czy wraz z upływem czasu wśród studentów nastąpiła zmiana chęci do podejmowania aktywnych działań pomocowych na rzecz uchodźców z Ukrainy. Badanie wykazało również to, czy poziom empatii wśród studentów jest zależny od następujących czynników: wieku, statusu materialnego, płci. Posługiwanie się odmiennym językiem niż ukraiński, mimo zbieżności znaczeniowych i fonetycznych, może stwarzać problemy w komunikacji interpersonalnej. Dlatego też badanie umożliwiło szersze poznanie roli istotności bariery językowej w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej. W toku badania określone zostały postawy studentów wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy do Polski pod kątem różnych czynników typu płeć, poglądy polityczne czy też religijne, które są istotnymi faktoremami w m.in. podejmowaniu decyzji względem uchodźców. Jednocześnie przyjmowanie uchodźców z Ukrainy może nieść za sobą obawy i zagrożenia w sferze bezpieczeństwa osobistego bądź kraju, czy też na rynku pracy. Badanie pozwoliło określić, czy rzeczywiście ma to miejsce, a jeśli tak, to w jakim stopniu.

2. Metodyka realizacji projektu

Sekcja zawiera informacje na temat realizacji badań na potrzeby projektu. W kolejności przedstawiono perspektywę, metody, techniki i narzędzia badawczego, metody gromadzenia analizy i opracowywania wyników. Część ostatnia to metryczka wraz z opisem populacji.

2.1. Metody i techniki badań

Do zrealizowania celów poznawczych wytyczonych w projekcie posłużyło nam badanie ilościowe przeprowadzone techniką *Paper And Pencil Interview* (PAPI). Powodem wyboru tej techniki była obawa przed zbyt małym zainteresowaniem respondentów spowodowanym przeoczeniem naszego kwestionariusza, które mogłoby wystąpić w sytuacji zastosowania technik internetowych. Poza tym, technika ta niesie za sobą znaczące zalety w postaci: prostoty uzupełniania, rzetelności oraz większego zainteresowania respondentów (ze względu na malejącą popularność ankiet papierowych stanowią one swojego rodzaju ciekawostkę). W kwestii wad jako najistotniejsze wytypowaliśmy trzy, mniej dla nas znaczące od zalet w postaci: czasochłonności, potencjalnie niższej jakości danych ze względu na brak kontroli procesu badawczego oraz potencjalnych błędów popełnianych przez respondentów.⁵ Realizacja badania odbyła się na terenie uczelni Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego, a w składzie próby badawczej znaleźli się studenci Socjologii I stopnia (I-III rok). Zastosowany został celowy schemat doboru próby. Wobec problemu z realizacją założonej próby badawczej, pomiar uzupełniony został o kwestionariusz ankiety online i przekazany do studentów I roku, a dokładniej do grupy 1 oraz 4 (łącznie 15 osób). Dane te zostały zebrane przy użyciu techniki CAWI (ang. *Computer Assisted Web Interview*).

2.2. Metody gromadzenia i analizy danych

W ramach tego badania odwiedziliśmy grupy studentów w trakcie ich zajęć oraz zebraliśmy dane za pomocą gotowych kwestionariuszy. Badanie właściwe poprzedzone zostało badaniem pilotażowym mającym na celu uszczegółowienie i udoskonalenie narzędzia badawczego. Pilotaż pozwolił dostrzec błędy w kwestionariuszu. W celu opracowania wyników uzyskanych w badaniu ilościowym została wykorzystana analiza statystyczna (wyniki ankiet zostały przeanalizowane przy pomocy programu statystycznego - *Statistical Package for the Social Sciences* [SPSS]). Do ewaluacji wyników badań oraz sformułowania rekomendacji i wniosków posłużyliśmy się metodą statystyczną: wyniki ankiet zostały przeanalizowane za pomocą narzędzi statystycznych w celu identyfikacji istotnych zależności i wzorców. Ostatecznie, przeprowadziliśmy analizę wszystkich zebranych danych, aby

---

⁵ E. Babbie, *Badania Społeczne w Praktyce*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2004.

uzyskać pełny obraz postaw studentów wobec uchodźców z Ukrainy. Wyniki tych badań pomagają zrozumieć, jakie czynniki wpływają na postawy społeczeństwa i dostarczają istotnych informacji dla działań politycznych i społecznych.

2.3. Konstrukcja narzędzia badawczego

Do zebrania danych, na podstawie których ustalano słuszność skonstruowanych hipotez badawczych, posłużyła ankieta audytoryjna, będąca jednym z narzędzi wykorzystywanych w badaniach ilościowych. Składała się ona z 16 pytań zamkniętych dotyczących tematyki badania oraz 6 pytań metryczkowych, które zostały umieszczone na końcu kwestionariusza. Kolejność pytań determinowało 5 bloków tematycznych, dotyczących kwestii, takich jak:

- a) identyfikacja postaw wobec udzielania pomocy Uchodźcom z Ukrainy;
- b) identyfikacja postaw wobec języka ukraińskiego (w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej);
- c) identyfikacja postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy;
- d) identyfikacja obaw przed możliwymi zagrożeniami związanymi z Uchodźcami z Ukrainy;
- e) identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie.

Wstęp do ankiety stanowiła krótka aranżacja informująca o najważniejszych jej założeniach, takich jak sam cel badania oraz zagwarantowanie anonimowości. Na ostateczną formę kwestionariusza wpłynął przeprowadzony wcześniej pilotaż na grupie 30 osób, dzięki któremu udało się zidentyfikować i poprawić jej mankamenty.

Większość pytań wykorzystanych przy tworzeniu kwestionariusza miała charakter pytań zamkniętych, których celem było uzyskanie aprobaty lub dezaprobaty wobec przedstawionych w pytaniach stanowisk. Zarówno problem z ustrukturyzowaniem odpowiedzi, jak i problem stronniczości, które pojawiały się w poszczególnych pytaniach (dotyczących między innymi pytań o rodzaje pomocy lub pytań o obawy respondentów), zostały możliwie wyeliminowane poprzez użycie pytania półotwartego, w którym respondent miał możliwość wpisania własnej odpowiedzi.

Innym rodzajem pytań, które pojawiły się w omawianej ankiecie audytoryjnej, były pytania warunkowe przeznaczone dla danej grupy respondentów. Pozwoliły one na zebranie danych dotyczących między innymi rodzajów pomocy świadczonej tylko przez tych studentów, którzy podejmowali działania na rzecz uchodźców z Ukrainy. Każde z tych pytań poprzedzone zostało pytaniem filtrującym.

W budowie ankiety wykorzystano również skalę Likerta w pytaniach tabelarycznych, które zawierały ten sam zestaw odpowiedzi. Ten zabieg umożliwił między innymi zbadanie natężenia zjawiska chęci udzielenia pomocy danym grupom uchodźców. Ze względu na fakt, że cały kwestionariusz składał się ze stosunkowo wielu pytań, zastosowanie pytań tabelarycznych pozwoliło na zaoszczędzenie sporej ilości miejsca oraz umożliwiło zwiększenie porównywalności odpowiedzi udzielanych w innych pytaniach z tabeli.

Szczególnej uwadze należałoby poświęcić dyferencjałowi semantycznemu zastosowanemu w badaniu zjawiska stereotypizacji wobec uchodźców z Ukrainy, które jest niezwykle wrażliwym aspektem ankiety. Dzięki niemu studenci mieli możliwość wskazania swojego wyboru na dwubiegunowej skali, na której krańcach wyszczególnione były skrajnie pozytywne, jak i negatywne przymiotniki. Dzięki temu zabiegowi zminimalizowano ryzyko sugerowania odpowiedzi respondentom. Pytanie to zostało poprzedzone krótką instrukcją wyjaśniającą sposób udzielania ważnej odpowiedzi, co pozwoliło zminimalizować ryzyko oddawania odpowiedzi wadliwych.

W jednym z pytań tabelarycznych wykorzystana została również skala dystansu społecznego Bogardusa, która pozwoliła zbadać czy i w jakim stopniu respondenci są uprzedzeni do uchodźców z Ukrainy. Również to pytanie zostało poprzedzone instrukcją. Konstrukcja pytania z wykorzystaniem tego rodzaju skali pozwoliła założyć, że jeśli respondent byłby skłonny związać się z osobą uchodźczą pochodzącą z Ukrainy, tym bardziej nie miałby nic przeciwko, aby osoba taka mogła zostać jego bliskim sąsiadem czy współlokatorem.

Najczęściej wykorzystywanymi poziomami pomiaru w tej ankiecie były zarówno skala nominalna, jak i skala porządkowa. W przypadku pytań metryczkowych użycie skali nominalnej pozwoliło między innymi na zakwalifikowanie respondentów do danej zbiorowości ankietowanych, która była znacząca ze względu na tematykę badań. Grupy te były poddawane analizie zależności między poszczególnymi cechami socjo-demograficznymi respondenta a innymi zmiennymi, które były istotne ze względu na tematykę badań. Skala porządkowa, która była równie często wykorzystywana przy budowie tego kwestionariusza, znalazła swoje zastosowanie w pytaniach badających stopień natężenia danego zjawiska, na przykład w przypadku badania postaw studentów wobec języka ukraińskiego.

2.4. Charakterystyka badanej populacji / charakterystyka zrealizowanej próby badawczej

Po przeprowadzonych badaniach z użyciem ankiety audytoryjnej zgromadzono ponad 218 obserwacji (przy ogólnej liczbie studentów wynoszącej 384). Ze względu na celowy dobór próby nie możemy określić tej próby jako próbę reprezentatywną. Badana zbiorowość składała się ze studentów pierwszego stopnia na kierunku socjologicznym Szkoły Głównej Gospodarstwa w Warszawie. Większą część obserwacji stanowią kobiety uczęszczające na I rok studiów pochodzące z miasta powyżej 500 tysięcy mieszkańców. Znaczna część badanej populacji należała do zbiorowości oceniającej sytuację materialną swojej rodziny jako raczej dobrą lub zdecydowanie dobrą. Większość stanowiły również osoby niewierzące w porównaniu z osobami wierzącymi lub głęboko wierzącymi.

3. Analiza i interpretacja wyników badań

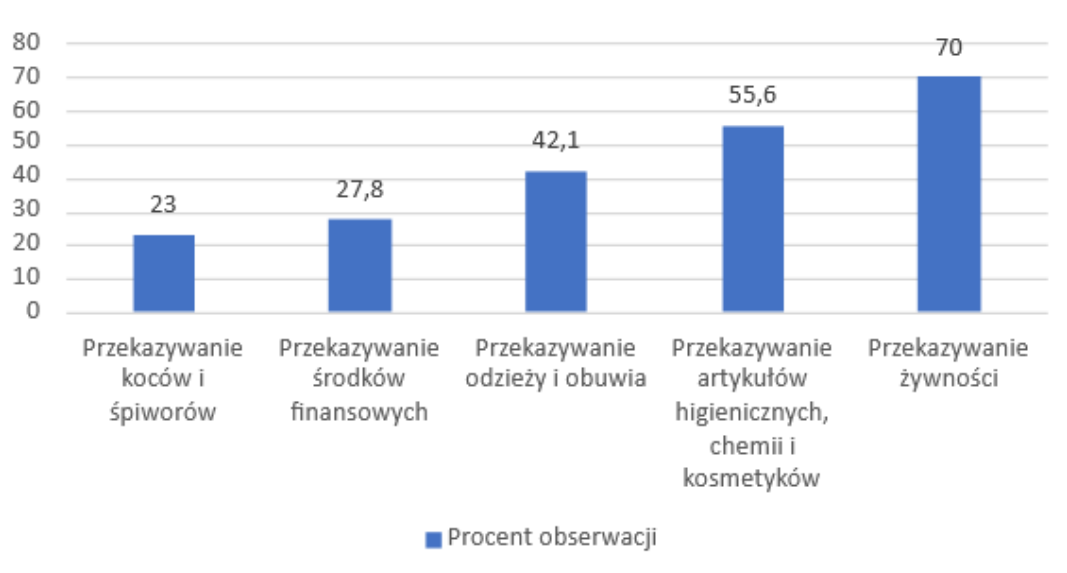
Sekcja ta zawiera analizę zgromadzonych danych. Odnosi się ona zarówno do przedstawionych w poprzedniej części raportu hipotez, jak i problemów badawczych. Weryfikowano w niej słuszność stwierdzeń dotyczących kolejno: a) postaw wobec udzielania pomocy uchodźcom z Ukrainy; b) postaw wobec języka ukraińskiego; c) postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy; d) identyfikacji obaw związanych z przyjmowaniem uchodźców z Ukrainy; e) identyfikacji stereotypów na temat uchodźców Ukrainy w środowisku studentów pierwszego stopnia socjologii Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. W celu analizy zebranych danych ilościowych posłużono się programem SPSS.

3.1. Identyfikacja postaw wobec udzielania pomocy Uchodźcom z Ukrainy

Pierwszą część analizy należałoby rozpocząć od rozważenia prawdziwości hipotezy głoszącej, że studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości wykazują chęć niesienia pomocy względem uchodźców z Ukrainy. Zgromadzone w tym badaniu dane pokazują, że od początku wybuchu wojny w Ukrainie ponad 60 procent studentów angażowało się w działania pomocowe na rzecz uchodźców z tego kraju. Do najczęstszych rodzajów pomocy należało przekazywanie żywności (70 proc.) z osób deklarujących pomoc w przeszłości). Niewiele mniej ankietowanych wybrało jako sposób pomocy przekazywanie artykułów higienicznych, chemii i kosmetyków (ponad 55,6 proc. obserwacji), przekazanie odzieży i obuwia (42,1 proc.), środków finansowych (prawie 27,8 proc.) oraz przekazywanie koców i śpiworów (23 proc.) (Zobacz wykres 1.). Nieco rzadziej ankietowani wybierali udzielnie schronienia, pomoc w transporcie czy udział w wolontariacie.

Wśród zebranych obserwacji pojawiła się również informacja o zbiorce wosku oraz puszek na tworzenie świec grzewczych czy charytatywnej pracy w food trucku obok przejścia granicznego z Ukrainą.

Wykres 1. Najczęstsze rodzaje pomocy, której udzielali respondenci

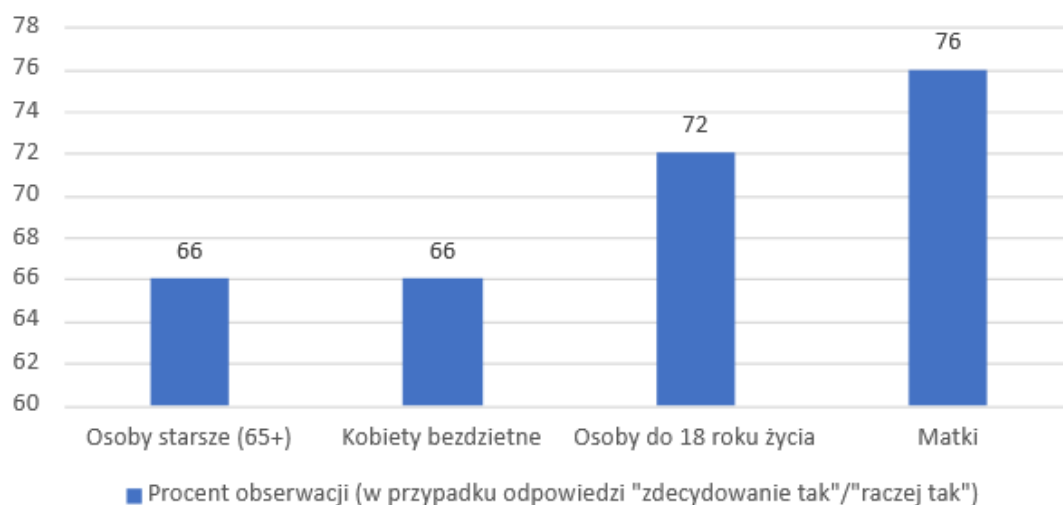

Źródło: opracowanie własne.

Badania pokazały jednak znaczny spadek w przypadku obecnego zaangażowania studentów w zadania pomocowe, ponieważ deklarację taką złożyło tylko 6,4 proc. z nich. Sytuacja wygląda podobnie w przypadku deklaracji podejmowania takich działań w przyszłości, gdyż jedynie 4,3 proc. wyraża chęć takiej aktywności. Taka zmiana może być determinowana przez upływ czasu, który spowodował znaczny spadek motywacji do podejmowania tego rodzaju działań w porównaniu do poziomu, który utrzymywał się w lutym 2022 pierwszych tygodniach działań militarnych.

W przypadku deklaracji dotyczącej chęci pomocy uchodźcom z poszczególnych grup uzyskano nieco zróżnicowane wyniki w zależności od wieku czy płci osoby uchodźczej. Najwyższą chęć pomocy, bo ponad 76 proc., deklarowano wobec matek, dzieci i młodzieży do lat 18 (72 proc.) oraz osobom powyżej 65 roku życia (prawie 66 proc.) (Zobacz wykres 2.). Chęć pomocy kobietom bezdzietnym zgłosiło ponad 66 proc. respondentów, z czego większość stanowiły kobiety. Ponadto, najchętniej pomoc tej grupie uchodźców zgłaszały osoby pochodzące z miast, w których liczba mieszkańców przekraczała 500 tys.

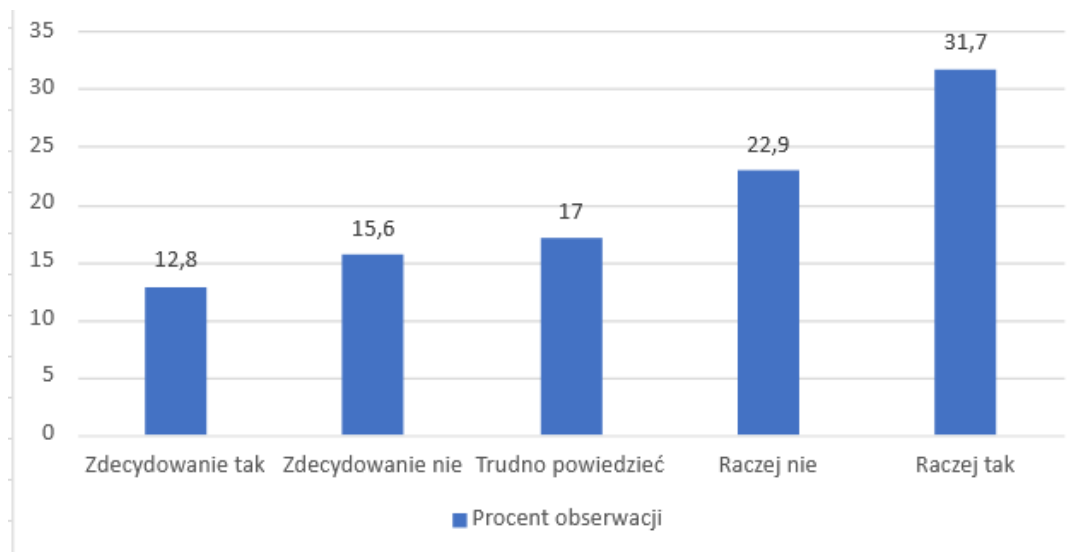
Wykres 2. Deklaracja pomocy uchodźcom z poszczególnych grup

Źródło: opracowanie własne

Najniższy odsetek ankietowanych opowiedział się za pomocą mężczyzn w wieku od 18 do 65 lat. Odpowiedź „zdecydowanie nie”, „raczej nie” i „trudno powiedzieć/nie wiem” łącznie wskazało ponad 55 proc. Respondentów (Zobacz wykres 3.). Płeć respondentów w przypadku tej grupy uchodźców nie miała istotnego znaczenia, gdyż odsetek ten różnił się zaledwie o kilka setnych, przy czym kobiety częściej zaznaczały odpowiedź „trudno powiedzieć/nie wiem”. Ten rozkład odpowiedzi może być spowodowany przekonaniem, że mężczyźni w przedziale wiekowym 18-65 lat powinni stanowić tę część populacji Ukrainy, która zaangażuje się czynnie w walkę przeciwko Rosji i będzie bronić zarówno kobiet, dzieci jak i seniorów.

Wykres 3. Deklaracja pomocy uchodźcom z grupy mężczyzn w wieku 18- 65

Źródło: opracowanie własne.

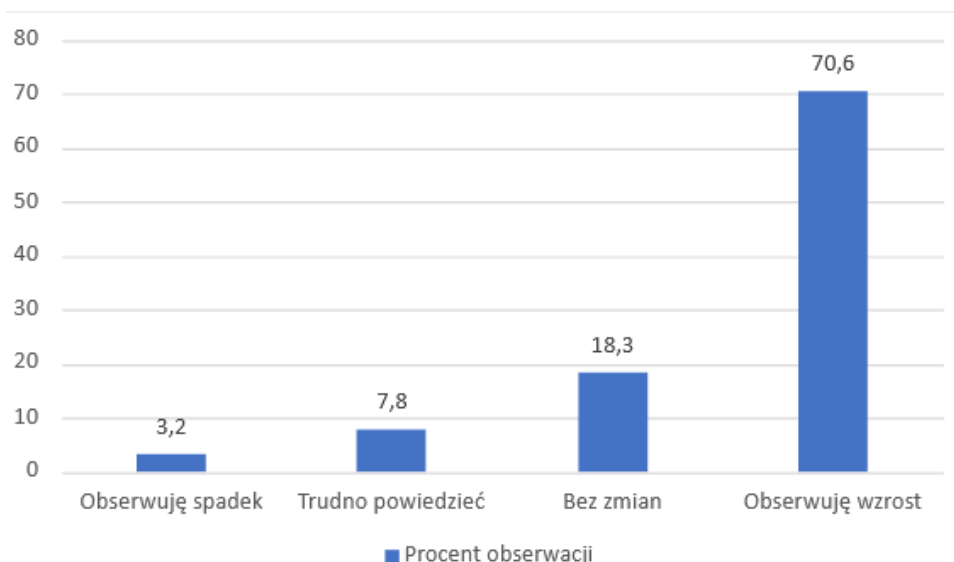
3.2. Identyfikacja postaw wobec języka ukraińskiego (w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej)

W tej części, została zweryfikowana kolejna hipoteza mówiąca, że studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości mają pozytywny stosunek do języka ukraińskiego. W tym celu rozstrzygnięto pytania badawcze, które zostały sformułowane w pierwszej fazie projektu badawczego. Odpowiedzi na owe pytania były pomocne, aby ustalić czy owa hipoteza jest prawdziwa.

Z zebranych danych wynika, że większość respondentów w przeciągu ostatnich 6 miesięcy zauważa wzrost używania języka ukraińskiego w swoim otoczeniu – taką odpowiedź udzieliło 70,6 procent ankietowanych. Zmian w tym aspekcie nie zaobserwowało 18,3 procent. (Zobacz wykres 4.). Na zadane pytanie, wszyscy udzielili odpowiedzi – było to 218 odpowiedzi.

Wykres 4. Obserwowany wzrost lub spadek używania języka ukraińskiego w przeciągu ostatnich 6 miesięcy. (N=218)

Źródło: opracowanie własne.

Zgromadzone dane pokazują, że większość studentów (55,5 procent) ma neutralne odczucia w związku z interakcją z językiem ukraińskim w przestrzeni publicznej. Za interakcje respondentów w tej przestrzeni uznawano bezpośredni kontakt z językiem ukraińskim np. zauważanie reklam, plakatów w języku ukraińskim, korzystanie z kas samoobsługowych, z których można korzystać w języku ukraińskim. Drugą najczęściej wybieraną odpowiedzią była ta mówiąca, że respondenci doświadczają negatywnych odczuć (14,7 procent), kolejną „zdecydowanie negatywne” wybrało 10,1 procent badanych. Na zadane pytanie, wszyscy udzielili odpowiedzi.

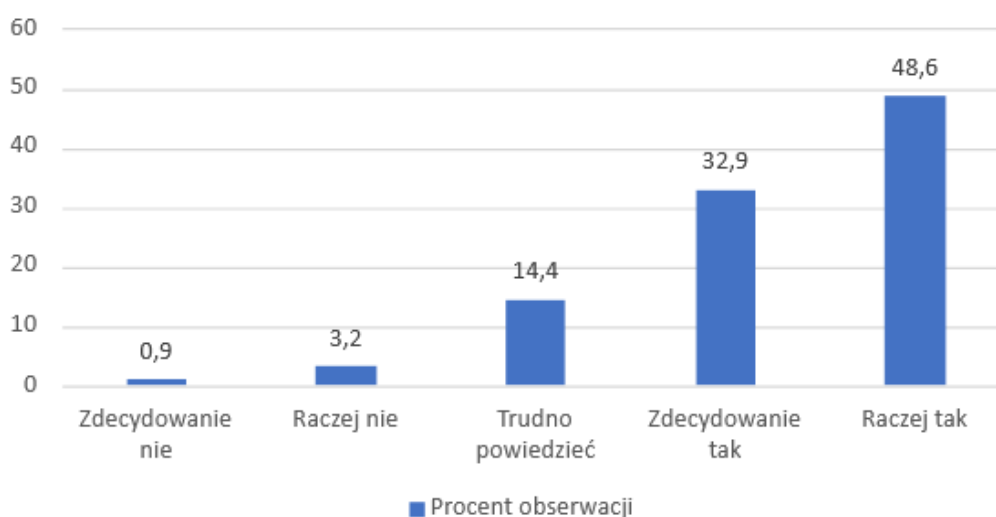
W odpowiedzi na pytanie: jakie odczucia wywołuje w Tobie interakcja z językiem ukraińskim w przestrzeni prywatnej (w bezpośrednim kontakcie z drugą osobą), respondenci w większości wskazywali, że wywołuje to na nich neutralne odczucia (67,4 procent). Drugą najczęściej pojawiającą się odpowiedzią była ta mówiąca, że u respondentów wywołuje to raczej negatywne odczucia (8,3 procent), kolejną najczęściej wybieraną odpowiedzią była „raczej pozytywne” (5 procent). Wszyscy respondenci udzielili odpowiedzi na postawione pytanie.

Na pytanie dotyczące bariery językowej odpowiedzi udzieliły wszystkie osoby ankietowane. W kontekście kontaktów z uchodźcami, trudności w komunikacji wynikająca z bariery językowej doświadczyło 67,4 procent, natomiast 15,1 procent stwierdziło, że nie napotkało takich trudności. Osoby, które doświadczyły trudności, zostały zapytane o stopień zgody ze stwierdzeniem: „Bariera językowa wpłynęła negatywnie na mój odbiór uchodźców z Ukrainy”. Najczęściej wybraną odpowiedzią było "raczej się zgadzam", co stanowiło 24,8 procent ankietowanych. Kolejną często wybieraną opcją było "raczej się nie zgadzam",

wybijane przez niemal równą liczbę ankietowanych (23,9 procent). Trzecią najczęściej wybieraną odpowiedzią było stwierdzenie, że respondenci zdecydowanie się nie zgadzają z tym stwierdzeniem, wybrane przez 17,4 procent ankietowanych. Statystyki wykazały, że dwójka respondentów nie udzieliła odpowiedzi na postawione pytanie, mimo zadeklarowania doświadczania trudności z komunikacją.

W kwestii tego, czy według studentów uchodźcy z Ukrainy powinni uczyć się języka polskiego, zdecydowana większość odpowiedziała twierdząco, było to aż 81,5 procent ankietowanych. Nieco ponad 14 procent pytanym wskazywało na odpowiedź „trudno powiedzieć/nie wiem” (Zobacz wykres 1.). Statystki wykazują, że w dwoje respondentów nie udzieliło odpowiedzi na zadane pytanie.

Wykres 5. Postawy respondentów wobec integracji językowej uchodźców z Ukrainy (N=216)

Źródło: opracowanie własne.

3.3. Identyfikacja postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy

W kwestii poglądów politycznych a akceptacji uchodźców, mimo braku istotności statystycznej (test chi-kwadrat wyniósł więcej niż 0,05), zauważalne są pewne różnice. Około 46,5 procent respondentów wykazało raczej lub zdecydowanie poparcie dla przyjmowania uchodźców z Ukrainy przez Polskę. Spośród osób o poglądach lewicowych, 18,6 procent odpowiedziało „raczej tak”, co stanowiło większy odsetek niż wśród osób o poglądach centrowych (14,9 procent) i prawicowych (0,9 procent). W grupie osób o poglądach lewicowych (7,9 procent) i centrowych (5,1 procent) było więcej osób zdecydowanie

popierających przyjmowanie uchodźców niż wśród osób o poglądach prawicowych (0 procent).

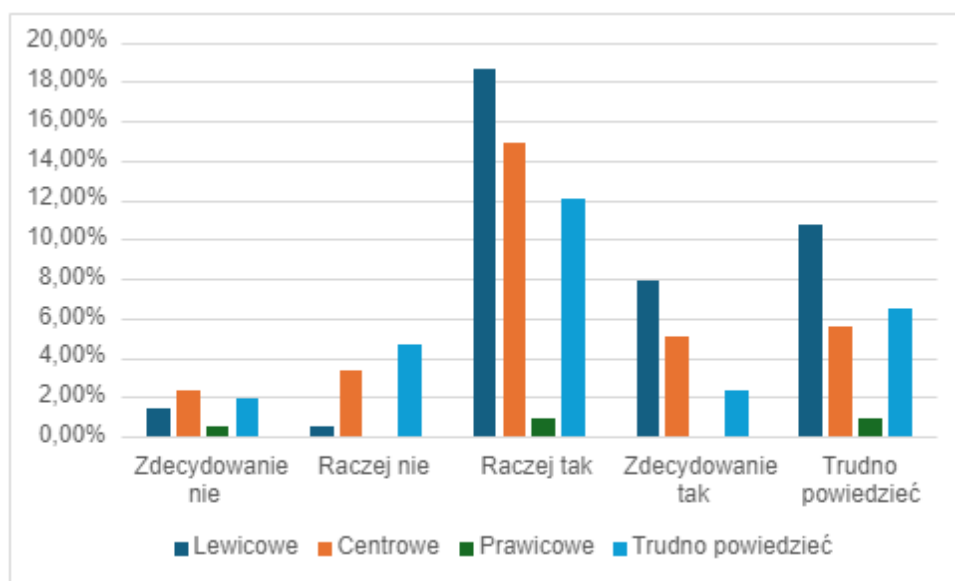
W analizie płci a akceptacji uchodźców, choć test nie wykazał istotności statystycznej, można zauważyć różnice. Około 40,9 procent kobiet popiera przyjmowanie uchodźców, podczas gdy tylko 18,3 procent mężczyzn wykazało takie poparcie.

W przypadku poglądów religijnych a akceptacją uchodźców, mimo braku istotności statystycznej, wyłania się pewien trend. Osoby niewierzące (38,5 procent) wykazały większą skłonność do poparcia dla przyjmowania uchodźców niż osoby głęboko wierzące (2,4 procent).

Natomiast związki między miejscem zamieszkania a akceptacją uchodźców wykazują istotność statystyczną, chociaż zależność ta jest słabsza. Im większe miasto, tym większe poparcie dla przyjmowania uchodźców. Mieszkańcy dużych miast (powyżej 500 tys. mieszkańców) stanowią 30,1 procent poparcia, podczas gdy mieszkańcy wsi (12 procent) czy mniejszych miast wykazują niższe wskaźniki poparcia.

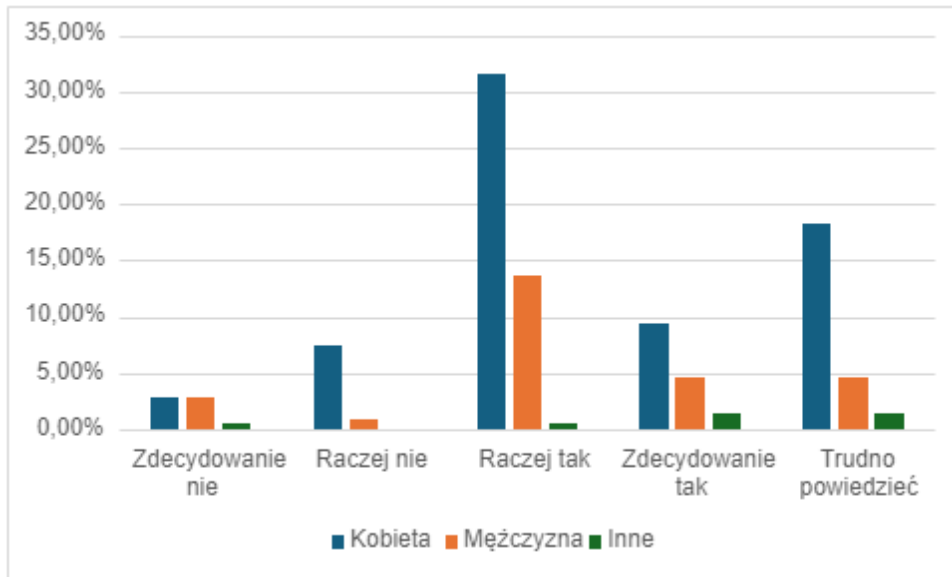
Wnioski te sugerują, że istnieją pewne powiązania między czynnikami społecznymi a akceptacją uchodźców z Ukrainy w Polsce. Osoby o poglądach lewicowych, kobiety, niewierzące i mieszkańcy dużych miast mogą wykazywać większe skłonności do poparcia dla przyjmowania uchodźców.

Wykres 6. Zależność między poglądami politycznymi a akceptacją przyjmowania uchodźców (N=215)

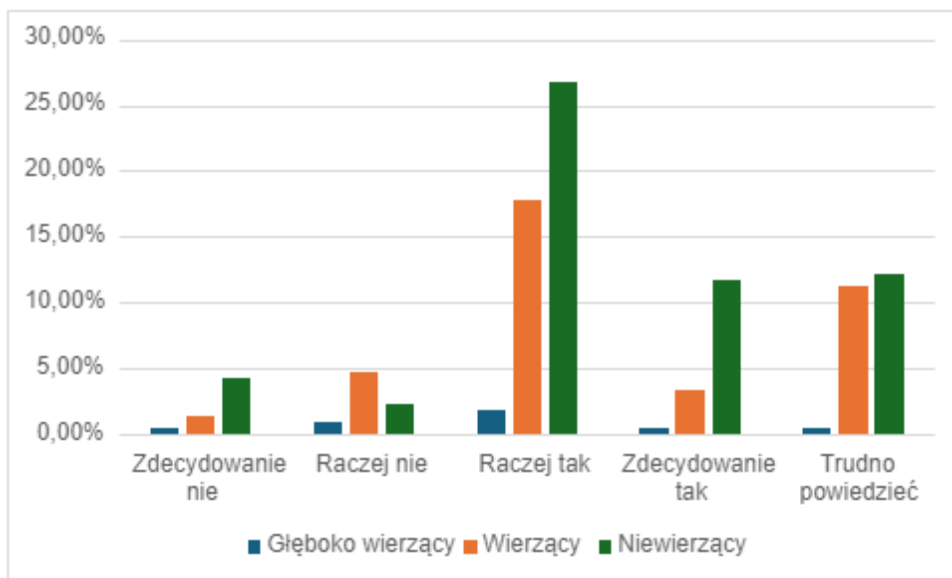
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 7. Zależność między płcią a akceptacją przyjmowania uchodźców z Ukrainy (N=213)

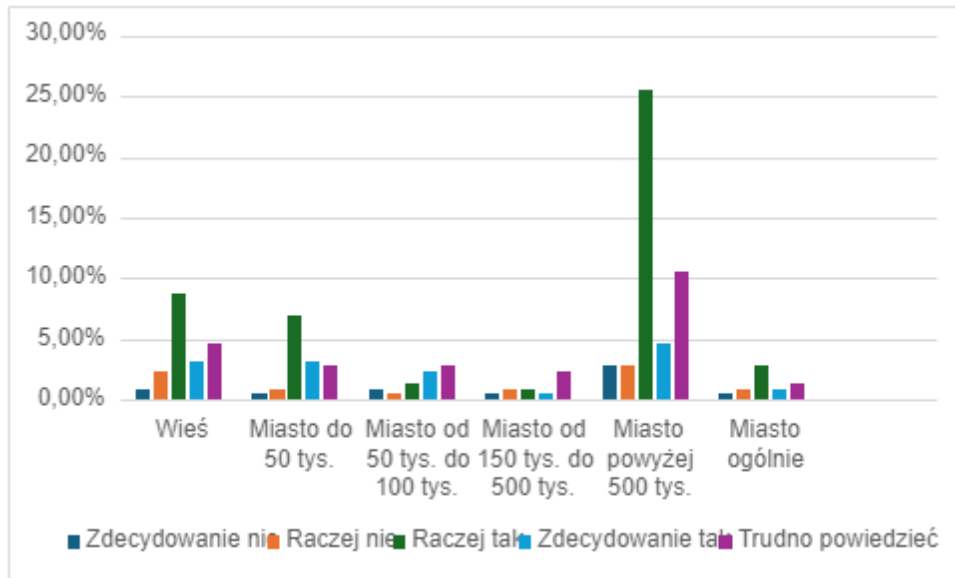
Źródło: opracowanie własne.

Wykres 8. Zależność między poglądami religijnymi a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy (N=213)

Źródło: opracowanie własne.

Wykres 9. Zależność między miejscem zamieszkania a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy (N=216)

Źródło: opracowanie własne.

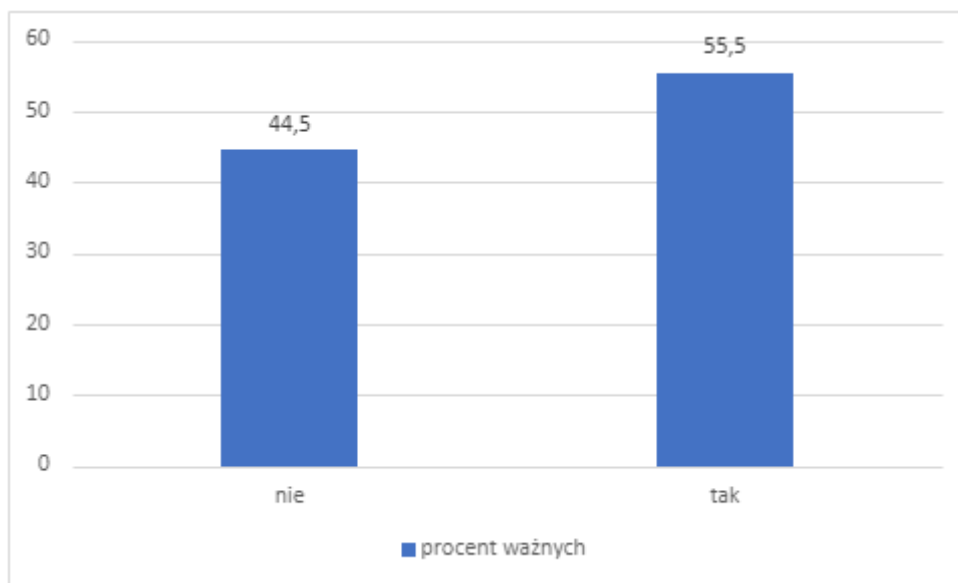
*kategoria miasto ogólne wyłącznie w kwestionariuszu online

3.4. Identyfikacja obaw przed możliwymi zagrożeniami związanymi z Uchodźcami z Ukrainy

W kolejnej części analizy skupimy się na hipotezie dotyczącej występowania obaw studentów i studentek socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie związanych z zagrożeniami powodowanymi obecnością Uchodźców z Ukrainy na terytorium Polski.

Jak dostrzec możemy w wynikach częstości występowania odpowiedzi, większość respondentów (55,5 proc.) dostrzega faktyczne zagrożenie ze strony Uchodźców. (Zobacz wykres 10.)

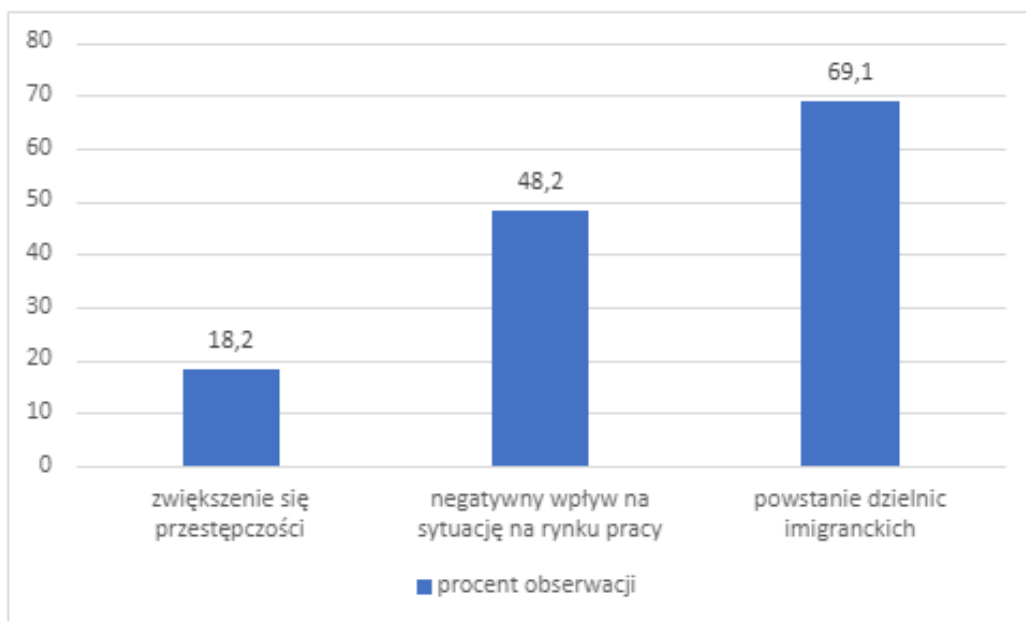
Wykres 10. Dostrzeganie zagrożeń powodowanych obecnością Uchodźców z Ukrainy na terenie Polski przez badanych studentów (N= 211)

Źródło: opracowanie własne.

Wśród badanych studentów, 18,2 proc. jako jedną ze swoich odpowiedzi wybrało obawę przed zwiększeniem się przestępczości w kraju spowodowaną obecnością uchodźców z Ukrainy na terenie Polski. Analiza danych zebranych w badaniu ukazuje, że osoby dostrzegające zagrożenia związane z „negatywnym wpływem na sytuację na rynku pracy” to niemalże połowa ankietowanych (48,2 proc.). Odpowiedzią wybieraną najczęściej w pytaniu związanym z zagrożeniami była obawa przed powstaniem dzielnic imigranckich (69,1 proc.) (Zobacz wykres 11.).

Wykres 11. Konkretyzacja dostrzeganych obaw ze strony Uchodźców z Ukrainy przebywających na terytorium Polski przez badanych studentów

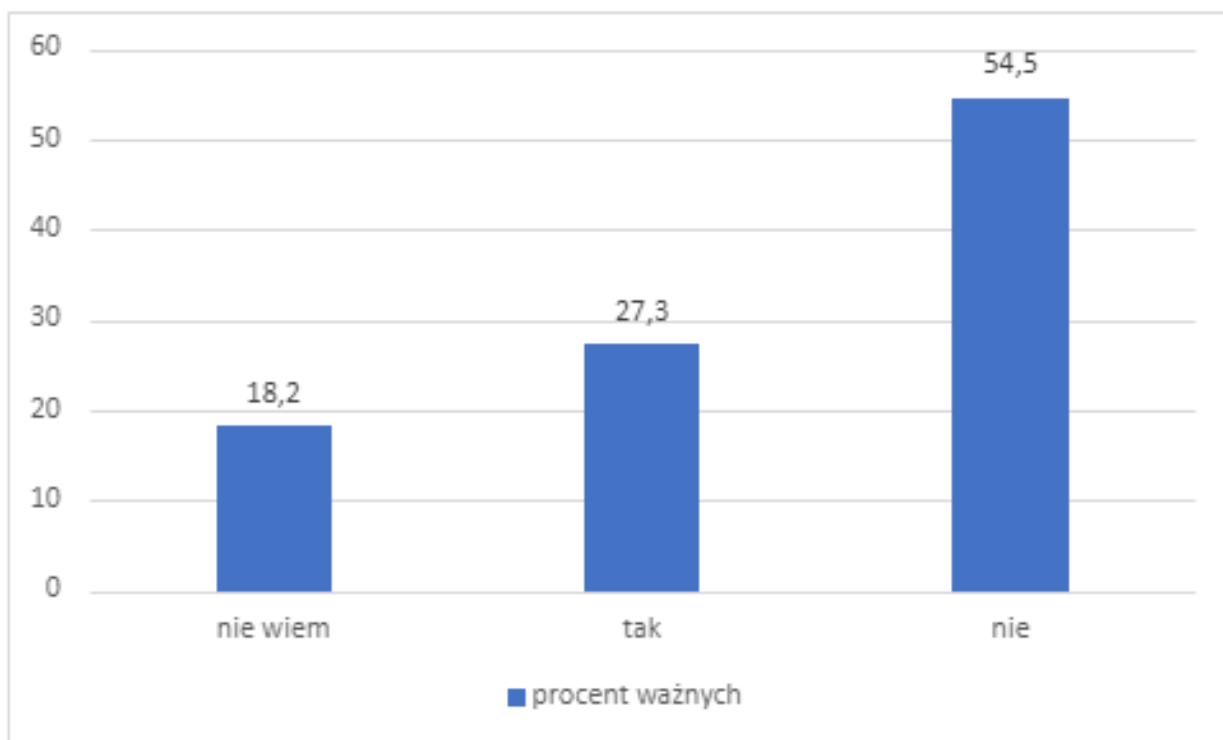

Źródło:

opracowanie własne.

Mając na celu sprawdzenie czy istnieje zależność między obawami przed konsekwencjami ze strony Rosji a przyjmowaniem uchodźców z Ukrainy zastosowano test chi-kwadrat o poziomie istotności równym 0,05. Zaobserwowano wyniki świadczące o chęci pomocy Uchodźcom z Ukrainy w zdecydowanej większości analizowanych przypadków. Jedynym wyjątkiem była odpowiedź na pytanie związane z przyjmowaniem mężczyzn z Ukrainy w wieku od 18 do 65 lat. Tylko w tym pytaniu dominowała odmowa (54,5 proc.). (Zobacz wykres 12.).

Wykres 12. Identyfikacja chęci pomocy Uchodźcom z Ukrainy będących mężczyznami od 18 do 65 roku życia przez osoby obawiające się konsekwencji ze strony Rosji (N=11)

Źródło: opracowanie własne.

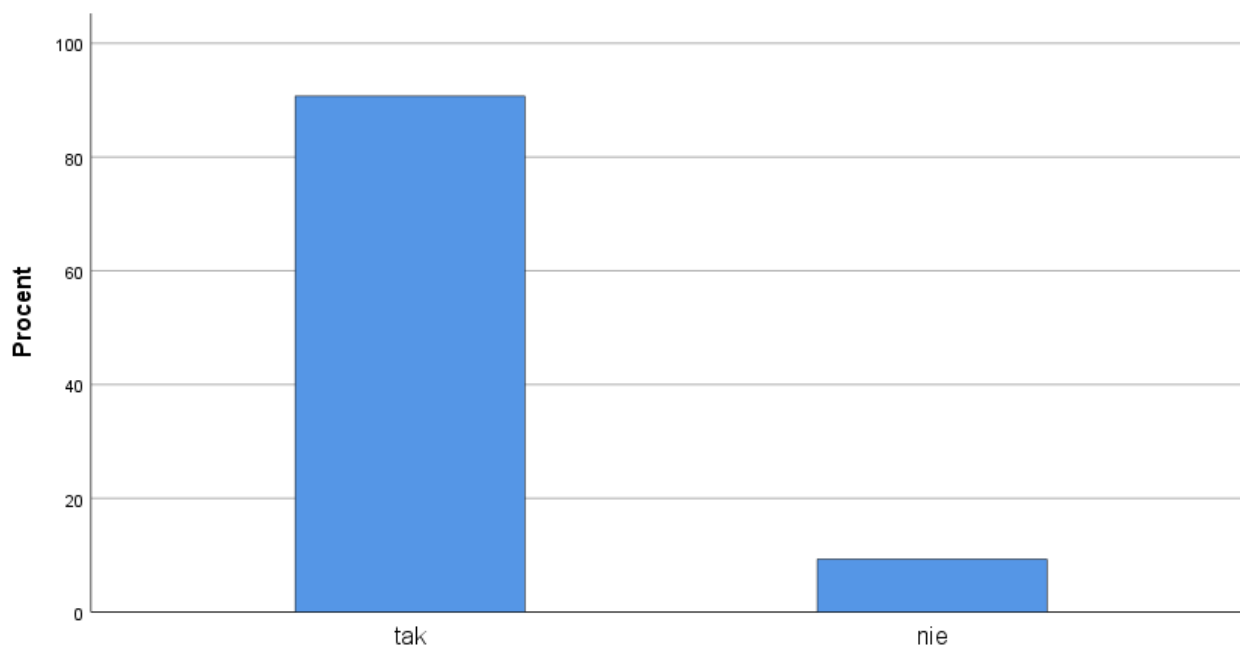
3.5. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

W tej części poddana sprawdzeniu zostanie hipoteza dotycząca występowania wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie zarówno pozytywnych, jak i negatywnych stereotypów dotyczących uchodźców z Ukrainy, przy czym tych o charakterze pozytywnym mających występować częściej.

Z analizy wynika, że niemalże 91 proc. respondentów spotyka się ze stereotypami dotyczącymi uchodźców z Ukrainy. Nieco ponad 9 proc. nie miało styczności ze stereotypami na temat uchodźców z Ukrainy (Zobacz wykres 13.).

Wykres 13. Identyfikacja spotkania się ze stereotypami na temat uchodźców z Ukrainy przez badanych studentów (N=215)

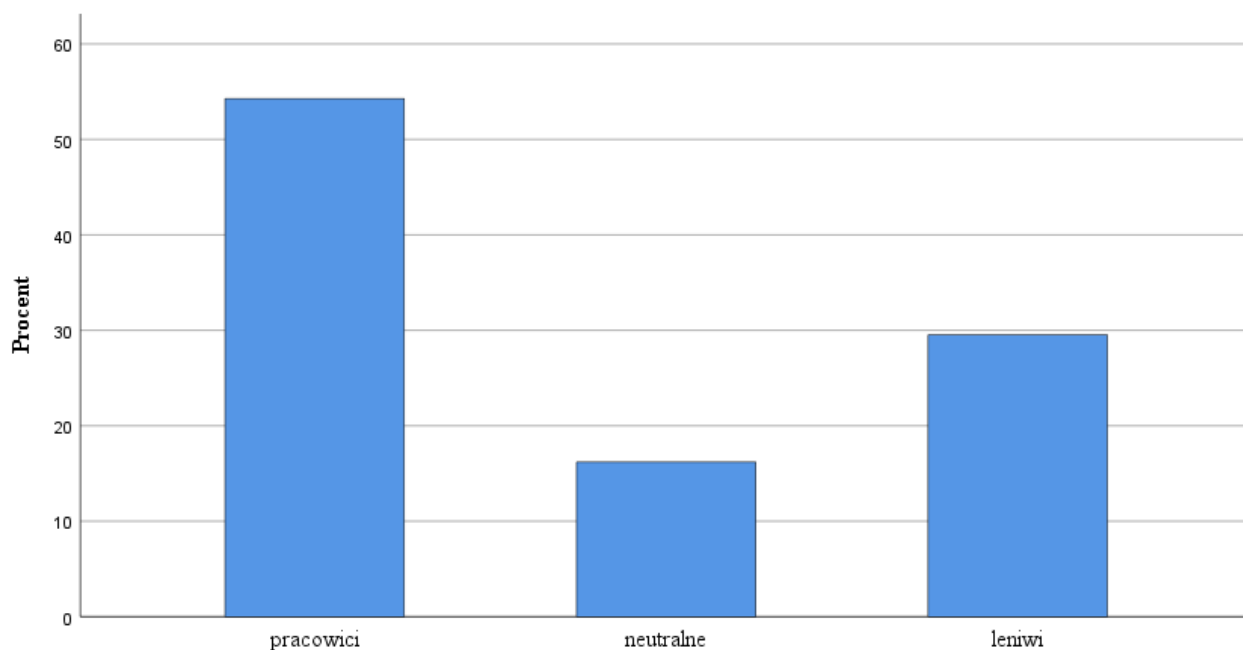

Źródło: opracowanie własne.

Analiza danych zebranych w badaniu ukazuje, że postawy respondentów wobec uchodźców z Ukrainy wykazywały równomierny rozkład procentowy. Wnioski oparte na zgromadzonych odpowiedziach uwydatniają, że większość badanych przyjęła neutralne stanowisko wobec migrantów z tego kraju. Odkryto, że podobny odsetek respondentów wyrażał zarówno stereotypy pozytywne, jak i negatywne.

Najczęściej występującą odpowiedzią w kontekście stereotypów był pozytywny stereotyp „dosyć pracowici” umieszczony na skali dyferencjału semantycznego z wynikiem 33,3 proc., gdzie biorąc pod uwagę ogół odpowiedzi w 54,3 proc. twierdzono, że uchodźcy z Ukrainy są pracowici (Zobacz wykres 14.).

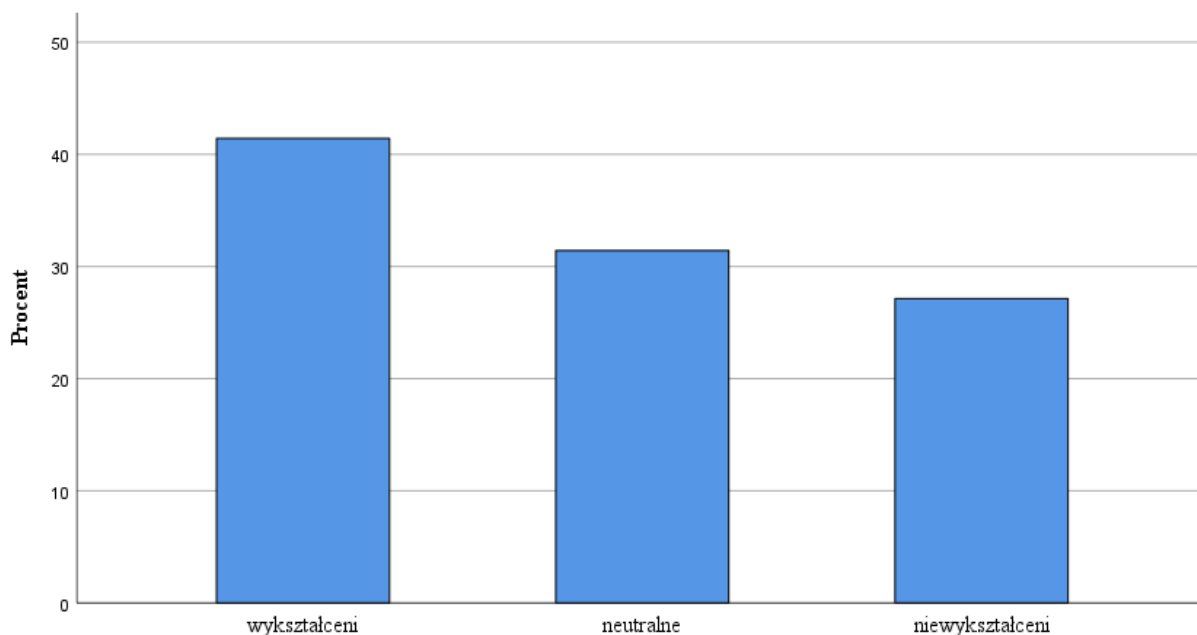
Wykres 14. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy pracowici, leniwi) (N=210)

Źródło: opracowanie własne.

Respondenci zapytani o stereotyp wykształcenia względem uchodźców z Ukrainy opowiadali się w 41,4 proc. za tym, że uchodźcy są wyedukowani, 27,1 proc. sprzeciwiało się temu stwierdzeniu, a 31,4 proc. wypowiedziało się neutralnie.

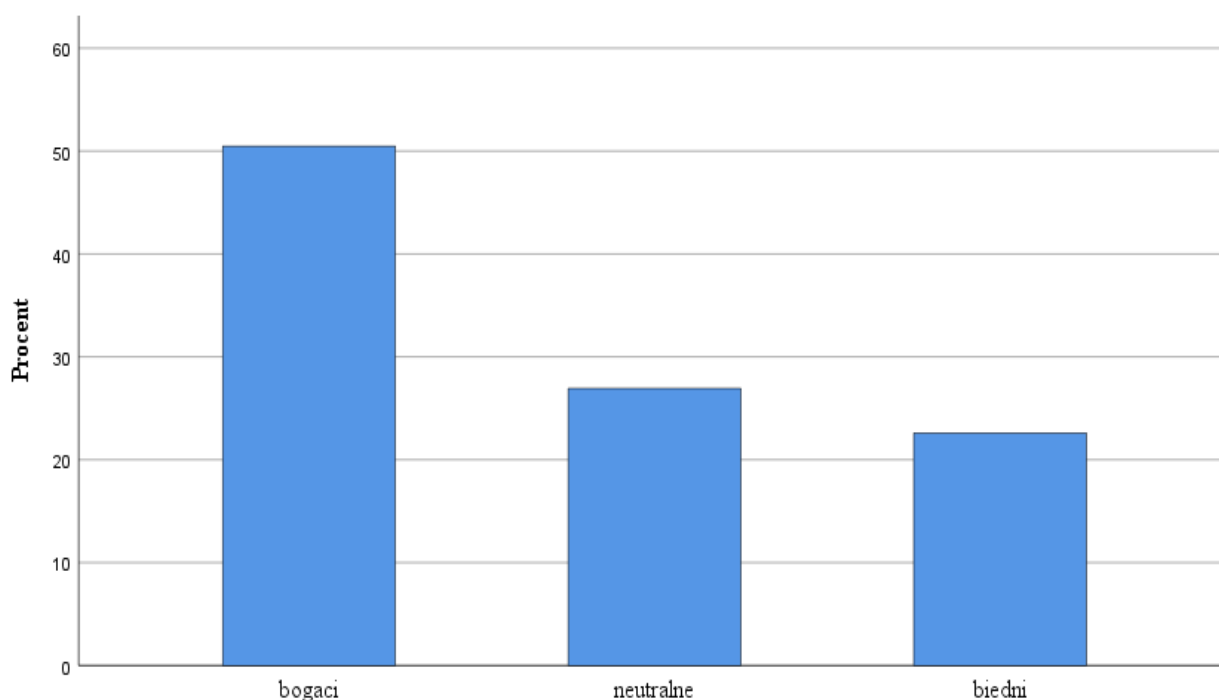
Wykres 15. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy wykształceni, niewykształceni) (N=210)

Źródło: opracowanie własne.

Oдноśnie statusu majątkowego ponad połowa respondentów twierdzi, że uchodźcy z Ukrainy są bogaci – 50,5 proc. To ponad dwukrotnie więcej niż w przypadku osób twierdzących przeciwnie – 22,6 proc. (Zobacz wykres 16.). W przypadku opinii o zachowaniach uchodźców i komunikacji interpersonalnej (nastawienie do Polaków, kultura osobista, ugodowość) zróżnicowanie jest niewielkie.

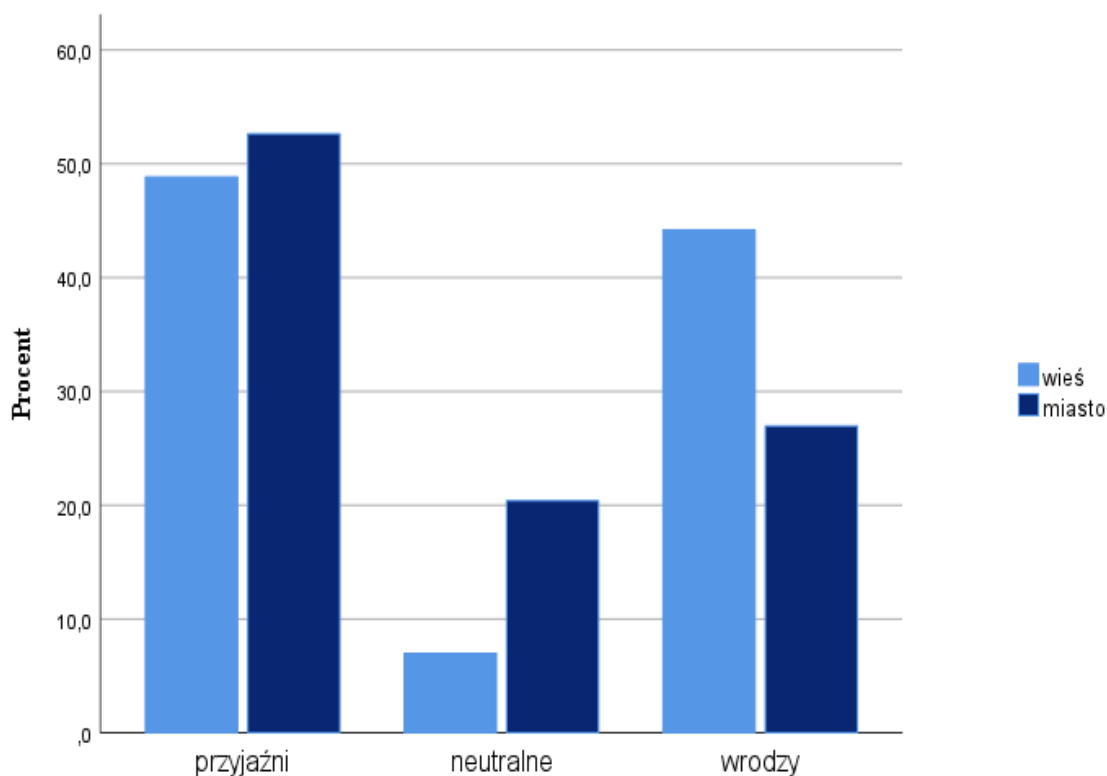
Wykres 16. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy bogaci, biedni) (N=208)

Źródło: opracowanie własne.

W kontekście istnienia zróżnicowania w wyrażaniu pozytywnych i negatywnych stereotypów w zależności od miejsca pochodzenia (miasto/wieś) studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego – takowe istnieje, lecz występuje w nieznacznym stopniu. Największe różnice możliwe do zauważenia występują w obrębie negatywnych stereotypów, szczególnie w obszarze nastawienia do Polaków, 44,2 proc. studentów mieszkających na wsi twierdzi, że uchodzący są wrogo nastawieni w porównaniu do mieszkańców miast – 27 proc.

Wykres 17. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów w podziale na miejsce pochodzenia (wieś, miasto) (N=195)

4. Podsumowanie

Badanie nad zaangażowaniem studentów w pomoc dla uchodźców z Ukrainy wykazało dynamiczne zmiany w czasie. Początkowo, od wybuchu wojny, ponad 60 procent studentów aktywnie uczestniczyło w działaniach pomocowych, głównie w formie przekazywania żywności. Jednak obecnie jedynie 6,4 procent zadeklarowało zaangażowanie w tego typu działania, a jedynie 4,3 procent wyraziło chęć podejmowania takich działań w przyszłości. Największą chęć pomocy wyrażano wobec matek, dzieci i młodzieży do lat 18, taką odpowiedź udzieliło 76 procent respondentów. W czasie badania studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości nie wykazywali chęci niesienia pomocy względem uchodźców z Ukrainy (hipoteza I).

Zauważalny jest również wzrost używania języka ukraińskiego w otoczeniu studentów, jednak większość z nich utrzymuje neutralne odczucia co do interakcji z tym językiem w przestrzeni publicznej i prywatnej (hipoteza II). W kontekście kontaktów z uchodźcami, bariery językowe stanowiły poważne wyzwanie dla 67,4 procent respondentów. Trudności te wpływały negatywnie na odbiór uchodźców z Ukrainy.

Badanie wykazało, że studenci socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie w większości wykazują pozytywny stosunek do przyjmowania uchodźców z Ukrainy do Polski (hipoteza III).

Badania przeprowadzone wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie wykazuje, że większość z nich dostrzega obawy przed możliwymi zagrożeniami związanymi z uchodźcami z Ukrainy, głównym zagrożeniem była możliwość powstania dzielnic imigranckich.

Wśród studentów socjologii I stopnia Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie występują zarówno pozytywne, jak i negatywne stereotypy dotyczące uchodźców z Ukrainy, przy czym te o charakterze pozytywnym występują częściej. Blisko 91 procent ankietowanych miało kontakt ze stereotypami dotyczącymi uchodźców z Ukrainy. Wyraźną różnicę w odpowiedziach można było zauważyć między studentami z miast a tymi z wsi.

Wnioski wskazują na potrzebę dalszej analizy i zrozumienia zmieniających się postaw społeczeństwa wobec uchodźców z Ukrainy.

5. Wykaz tabel

TABELA 1. Najczęstsze rodzaje pomocy, której udzielali respondenci.

Udzielona odpowiedź	Procent obserwacji
Przekazywanie żywności	70
Przekazywanie artykułów higienicznych, chemii i kosmetyków	55,6
Przekazywanie odzieży i obuwia	42,1
Przekazywanie środków finansowych	27,8
Przekazywanie koców i śpiworów	23

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 2. Deklaracja pomocy uchodźcom z poszczególnych grup.

Grupy uchodźców	Procent obserwacji (w przypadku odpowiedzi „zdecydowanie tak” / „raczej tak”)
Matki	76
Dzieci i młodzież (do 18 roku życia)	72
Osoby starsze (65+)	66
Kobiety bezdzietne	66

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 3. Deklaracja pomocy uchodźcom z grupy mężczyzn w wieku 18-65.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych
Zdecydowanie nie	15,6
Raczej nie	22,9
Trudno powiedzieć/nie wiem	17,0
Raczej tak	31,7

Zdecydowanie tak	12,8	
Ogółem	Ważne	218
	Braki danych	0

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 4. Obserwowany wzrost lub spadek używania języka ukraińskiego w przeciągu ostatnich 6 miesięcy.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Obserwuję wzrost	70,6	
Obserwuję spadek	3,2	
Nie zaobserwowałem/am zmian	18,3	
Trudno powiedzieć	7,8	
Liczba obserwacji	Ważne	218
	Brak danych	0

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 5. Odczucia wywołane interakcją z językiem ukraińskim w przestrzeni publicznej.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Zdecydowanie negatywne	10,1	
Negatywne	6	
Raczej negatywne	14,7	
Neutralne	55,5	
Raczej pozytywne	3,2	
Zdecydowanie pozytywne	6	
Trudno powiedzieć/nie wiem	4,6	
Liczba obserwacji	Ważne	218
	Brak danych	0

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 6. Odczucia wywołane interakcją z językiem ukraińskim w przestrzeni prywatnej.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych
Zdecydowanie negatywne	4,1
Negatywne	4,6
Raczej negatywne	8,3
Neutralne	67,4
Raczej pozytywne	5

Zdecydowanie pozytywne	3,7	
Trudno powiedzieć/nie wiem	6,9	
Liczba obserwacji	Ważne	218
	Brak danych	0

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 7. Doświadczenie trudności w komunikacji, która była spowodowana barierą językową.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Tak	67,4	
Nie	15,1	
Trudno powiedzieć/nie wiem	17,4	
Liczba obserwacji	Ważne	218
	Brak danych	0

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 8. Zgodność ze stwierdzeniem „Bariera językowa wpłynęła negatywnie na mój odbiór uchodźców z Ukrainy”.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Zdecydowanie się nie zgadzam	20,8	
Raczej się nie zgadzam	28,4	
Raczej się zgadzam	29,5	
Zdecydowanie się zgadzam	14,2	
Trudno powiedzieć/nie wiem	7,1	
Liczba obserwacji	Ważne	183
	Brak danych	35

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 9. Postawy wobec integracji językowej uchodźców z Ukrainy.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych
Zdecydowanie nie	0,9
Raczej nie	3,2
Trudno powiedzieć/nie wiem	14,4
Raczej tak	48,6

Zdecydowanie tak	32,9	
Liczba obserwacji	Ważne	216
	Brak danych	2

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 10. Zależność między poglądami politycznymi a akceptacją przyjmowania uchodźców (N=215)

Poglądy polityczne	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
lewicowe	1,4%	0,5%	18,6%	7,9%	10,7%
centrowe	2,3%	3,3%	14,9%	5,1%	5,6%
prawicowe	0,5%	0%	0,9%	0%	0,9%
Trudno powiedzieć	1,9%	4,7%	12,1%	2,3%	6,5%
Ogólnie / suma	6,1	8,5	46,5	15,3	23,7

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 11. Zależność między płcią a akceptacją przyjmowania uchodźców z Ukrainy (N=213)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
kobieta	2,8%	7,5%	31,5%	9,4%	18,3%
mężczyzna	2,8%	0,9%	13,6%	4,7%	4,7%
inne	0,5%	0%	0,5%	1,4%	1,4%
Ogólnie/suma	6,1	8,4	45,6	15,5	24,4

Źródło: opracowanie własne

TABELA 12. Zależność między poglądami religijnymi a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy (N=213)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
Głęboko wierzący	0,5%	0,9%	1,9%	0,5%	0,5%
Wierzący	1,4%	4,7%	17,8%	3,3%	11,3%
Niewierzący	4,2%	2,3%	26,8%	11,7%	12,2%

Ogólnie/suma	6,1	7,9	46,5	15,5	24
--------------	-----	-----	------	------	----

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 13. Zależność między miejscem zamieszkania a akceptacją przyjmowania Uchodźców z Ukrainy (N=216)

	Zdecydowanie nie	Raczej nie	Raczej tak	Zdecydowanie tak	Trudno powiedzieć
Wieś	0,9%	2,3%	8,8%	3,2%	4,6%
Miasto do 50 tys.	0,5%	0,9%	6,9%	3,2%	2,8%
Miasto od 50 tys. do 100tys.	0,9%	0,5%	1,4%	2,3%	2,8%
Miasto od 150 tys. Do 500 tys.	0,5%	0,9%	0,9%	0,5%	2,3%
Miasto powyżej 500 tys.	2,8%	2,8%	25,5%	4,6%	10,6%
Miasto ogólnie	0,5%	0,9%	2,8%	0,9%	1,4%
Ogólnie/Suma	6,2	8,3	46,3	14,7	24,5

Źródło: opracowanie własne.

*kategoria miasto ogólne wyłącznie w kwestionariuszu online

TABELA 14. Dostrzeganie zagrożeń powodowanych obecnością Uchodźców z Ukrainy na terenie Polski przez badanych studentów

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych
Tak	55.5
Nie	44.5

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 15. Konkretyzacja dostrzeganych obaw ze strony Uchodźców z Ukrainy przebywających na terytorium Polski przez badanych studentów

Udzielona odpowiedź	Procent obserwacji
Negatywny wpływ na sytuację na rynku pracy	48,2
Zwiększenie się przestępczości	18,2
Powstanie dzielnic imigranckich	69,1

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 16. Identyfikacja chęci pomocy Uchodźcom z Ukrainy będących mężczyznami od 18 do 65 roku życia przez osoby obawiające się konsekwencji ze strony Rosji.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych
Tak	27,3
Nie	54,5
Nie wiem	18,2

Źródło: opracowanie własne.

TABELA 17. Zaobserwowanie stereotypów na temat uchodźców z Ukrainy.

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Tak	90,7	
Nie	9,3	
Liczba obserwacji	Ważne	215
	Brak danych	3

TABELA 18. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: leniwi, pracowici).

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Pracowici	54,3	
Neutralne	16,2	
Leniwi	29,5	
Liczba obserwacji	Ważne	210
	Brak danych	8

TABELA 19. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: ugodowi, kłótlivi).

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Ugodowi	36,8	
Neutralne	17,7	
Kłótlivi	45,5	
Liczba obserwacji	Ważne	209
	Brak danych	9

TABELA 20. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: wykształceni, niewykształceni).

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
---------------------	-----------------	--

Wykształceni	41,4	
Neutralne	31,4	
Niewykształceni	27,1	
Liczba obserwacji	Ważne	210
	Brak danych	8

TABELA 21. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów (cechy: bogaci, biedni).

Udzielona odpowiedź	Procent ważnych	
Bogaci	50,5	
Neutralne	26,9	
Biedni	22,6	
Liczba obserwacji	Ważne	208
	Brak danych	10

Bibliografia

- Baszczak, Ł., Wincewicz, A., Zyzik, R. *Polacy i Ukraińcy – wyzwania integracji uchodźców*, Polski Instytut Ekonomiczny, Warszawa 2023.
- Błuszkowski, J. *Stereotypy narodowe w świadomości Polaków*, Dom wydawniczy Elipsa, Warszawa 2003.
- Długosz, P., Kryvachuk, L., Izdebska-Długosz, D., *Uchodźcy wojenni z Ukrainy – życie w Polsce i plany na przyszłość*, Wydawnictwo Academicon, Lublin 2022.
- Lubicz Miszewski, M., Nedobiichuk, N., Jurek, K., Rozbicka, R., Terpiłowski, P., Tokarz, G., Polko, P., Olbrycht, P., Lesyk-Szkutnik, Y., Kleboko, B., Świdzińska, K., Kożuszek, M., Gajewski, P., Szydlik, A., Buchwald, T., Wiśniewski, D., Sawicz, A., *Imigranci z Ukrainy w Polsce - potrzeby i oczekiwania, reakcje społeczne, wyzwania dla bezpieczeństwa*, Wydawnictwo AWL, Wrocław 2018.
- Danilewicz, W., Prymak, T. *Kryzys uchodźczy bez uchodźców – postawy studentów z Polski północno-wschodniej wobec uchodźców*, "Resocjalizacja Polska", vol. 19, 2020, s. 194-215.
- Firgolska, A. *Uchodźcy z Ukrainy w prywatnych dyskursach osób goszczących ich w swoich domach*, "Kultura i Społeczeństwo", vol. 3, 2023, s. 121-140.

Fyłypiec, O. *Najnowszy stereotyp Ukraińca w środowisku studentów poznańskich i lubelskich*, "Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria Językoznawcza", vol. 27 (47), 2020, s. 45-60.

Konieczna-Sałamatin, J., *Polacy i Ukraińcy-wzajemne postrzeganie w trudnych czasach, [w:] Polityka bezpieczeństwa. Polska. Ukraina, T.Horbowski, P. Kosiewski (red.), Fundacja im. Stefana Batorego, Warszawa 2015, s. 137-153.*

Kubiciel-Lodzińska, S., Kownacka, K. *Migranci wojenni z Ukrainy. Opinie Polaków na temat ich pobytu oraz zakresu udzielanej im pomocy*, "Studia Politologiczne", vol. 68, 2023, s. 231-250.

Prokop, M. *Stereotyp Ukraińca w polskim tygodniku "Polityka" oraz stereotyp Polaka na łamach "Dziewięć Tyżnia. Ukraina"*, "Warmińsko-Mazurski Kwartalnik Naukowy, Nauki Społeczne", nr.3, 2013, s. 47-66.

Sosnowski, S., Janusz M., Klencka, K., Mandes, S., Sprycha N., Wardak, K. *Matka-Ukraińska" — o warunkach pomocy i oczekiwaniach wobec uchodźczyń i uchodźców z Ukrainy po 24 lutego 2022 r. Studium przypadku forów pomocowych na facebooku*, "Kultura i Społeczeństwo", nr. 3, 2023, s.141-146.

CBOS, Komunikat z badań, nr. 5/2023, *Polacy o Ukraińcach*, https://www.cbos.pl/PL/publikacje/fokusy/pliki/2023/fk_005_2023.pdf, [dostęp online: 26.10.2023].

N. Koval, Komunikat z badań, *Polacy i Ukraińcy w codziennych kontaktach*, 2021, https://polska.fes.de/fileadmin/user_upload/publications/documents/2021_07_06_Raport_polacy_i_ukraincy/RAPORT_Polacy_i_Ukraińcy_w_codziennych_kontaktach.pdf, [dostęp online: 26.10.2023].

Ośrodek Badań nad Migracjami, Raport z analizy treści mediów społecznościowych, Lipiec 2023, *Wizerunek osób uchodźczych na forach pomocowych*, <https://www.migracje.uw.edu.pl/wp-content/uploads/2023/07/CMR-WP-132-190-lipiec-2023.pdf>, [dostęp online: 26.10.2023].

R. Staniszewski, Katedra Socjologii Polityki i Marketingu Politycznego Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, Uniwersytet Warszawski, Raport porównawczy, *Spoleczna percepcja uchodźców z Ukrainy, migrantów oraz działań podejmowanych przez polskie państwo*, https://www.researchgate.net/publication/368357171_Spoleczna_percepcja_uchodzcow_z_Ukrainy_migrantow_oraz_dzialan_podejmowanych_przez_polskie_panstwo_-_Raport_porownawczy_z_badan_opinii_publicznej_ktore_zostaly_przeprowadzone_na_probach_ogolnopolskich, [dostęp online: 03.11.2023].

UKREF, Raport z badań, nr. 1, *Odbiór społeczny i integracja uchodźców z Ukrainy*, <https://repozytorium.amu.edu.pl/server/api/core/bitstreams/6d1a1cb0-d05f-4553-a985-674452496026/content>, [dostęp online: 26.10.2023].

Unia Metropolii Polskich, *Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse - Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach*, https://download.cloudgdansk.pl/gdansk-pl/d/202204188128/ump_ukraina_raport_final_2.pdf, [dostęp online: 05.11.2023].

A. Helak, *Polacy wobec Ukraińców*, https://www.politykainsight.pl/_resource/multimedia/20314977, [dostęp online: 26.10.2023].

SGGW dla Ukrainy!, <https://www.sggw.edu.pl/strona-glowna/uczelnia/pomoc-dla-ukrainy/>, [dostęp online: 26.10.2023].

Urząd do Spraw Cudzoziemców, *Obywatele Ukrainy w Polsce – aktualne dane migracyjne*, <https://www.gov.pl/web/udsc/obywatele-ukrainy-w-polsce--aktualne-dane-migracyjne> [dostęp online: 05.11.2023].

Aneksy

Aneks 1. Kwestionariusz badania ilościowego

Aranżacja

Drogi Studentki/ drodzy Studenci,

dziękujemy, że poświęćacie swój czas na udział w naszym badaniu. Poniższa ankieta została stworzona w celu poznania Waszych postaw i opinii wobec uchodźców z Ukrainy.

Wasze uczestnictwo jest niezwykle istotne, a pozyskane w badaniu odpowiedzi będą cennym źródłem wiedzy, a także pozwolą na prowadzenie dalszych badań w tym obszarze.

Prosimy o szczerze odpowiedzi na pytania, ponieważ Wasze opinie są kluczowe dla sukcesu tego badania. Zapewniamy Was, że wszystkie udzielone odpowiedzi będą traktowane w sposób poufny, a zebrane informacje będą wykorzystane wyłącznie w celach badawczych. Wypełnienie ankiety zajmuje około 5 minut. Udział w ankiecie jest dobrowolny.

Sekcja 1. Identyfikacja postaw wobec udzielania pomocy Uchodźcom z Ukrainy

1. Czy obecnie angażujesz się w działania pomocowe wobec uchodźców z Ukrainy (np. zbiórki pieniędzy, żywności; wolontariat)?

- a. tak
- b. nie

2. Czy w przeszłości angażowałeś/aś się w działania pomocowe na rzecz uchodźców z Ukrainy (np. zbiórki pieniędzy, żywności; wolontariat)?
(jeśli tak - przejdź do pytania 3, jeśli nie - przejdź do pytania 4)

- a. tak
- b. nie

3) W jakie działania pomocowe na rzecz uchodźców z Ukrainy angażowałeś/angażowałaś się od wybuchu wojny w Ukrainie? **(możliwość wielokrotnego wyboru, podkreśl wybrane odpowiedzi)**

- a. przekazanie żywności
- b. przekazanie artykułów higienicznych, chemii, kosmetyków
- c. przekazanie odzieży i obuwia
- d. przekazanie środków finansowych
- e. przekazanie koców, śpiworów, mat itp.
- f. udzielenie schronienia
- g. pomoc w transporcie
- h. udział w wolontariacie
- i. inne, jakie?
wpisz:.....

4. Czy obecnie planujesz podjąć jakiegokolwiek działanie pomocowe wobec uchodźców z Ukrainy?

- a. tak
- b. nie

5. Czy zdecydowałbyś/abyś się pomóc uchodźcom z Ukrainy, którzy należą do poniższych grup? **(w każdym wierszu tabeli wstaw tylko jeden „x” przy wybranej odpowiedzi)**

	zdecydowanie nie	raczej nie	raczej tak	zdecydowanie tak	trudno powiedzieć/nie wiem
kobiety bezdzielne					
matki					
mężczyźni (18-65 lat)					
dzieci i młodzież (do 18 roku życia)					
osoby starsze (65+)					

Sekcja 2. Identyfikacja postaw wobec języka ukraińskiego (w kontaktach prywatnych i w sferze publicznej)

6. Czy w przeciągu ostatnich 6 miesięcy obserwujesz wzrost lub spadek używania języka ukraińskiego w swoim otoczeniu?

- a. obserwuję wzrost
- b. obserwuję spadek
- c. nie zaobserwowałem/am zmian
- d. trudno powiedzieć/nie wiem

7. Czy w kontaktach z uchodźcami doświadczyłeś/aś trudności w komunikacji, która była spowodowana barierą językową? **(jeśli wybrałeś odp. b lub c - przejdź do pytania 9)**

- a. tak
- b. nie
- c. trudno powiedzieć/nie wiem

8. W jakim stopniu zgadzasz się z poniższym stwierdzeniem: „Bariera językowa wpłynęła negatywnie na mój odbiór uchodźców z Ukrainy”.

- a. zdecydowanie się nie zgadzam
- b. raczej się nie zgadzam
- c. raczej się zgadzam
- d. zdecydowanie się zgadzam
- e. trudno powiedzieć/nie wiem

9. Czy według Ciebie, uchodźcy z Ukrainy powinni uczyć się języka polskiego?

- a. zdecydowanie nie
- b. raczej nie
- c. trudno powiedzieć/nie wiem
- d. raczej tak
- e. zdecydowanie tak

10. Jakie odczucia wywołuje w Tobie interakcja z językiem ukraińskim w przestrzeni publicznej (np. reklamy, kasy samoobsługowe, plakaty, punkty informacyjne itp.)?

- a. zdecydowanie negatywne
- b. negatywne
- c. raczej negatywne
- d. neutralne
- e. raczej pozytywne
- f. zdecydowanie pozytywne
- g. trudno powiedzieć/nie wiem

11. Jakie odczucia wywołuje w Tobie interakcja z językiem ukraińskim w przestrzeni prywatnej (np. w bezpośrednim kontakcie z drugą osobą)?

- a. zdecydowanie negatywne
- b. negatywne
- c. raczej negatywne
- d. neutralne
- e. raczej pozytywne
- f. zdecydowanie pozytywne
- g. trudno powiedzieć/nie wiem

Sekcja 3. Identyfikacja postaw wobec przyjmowania uchodźców z Ukrainy.

12. Czy zgadzasz się z poniższymi stwierdzeniami? (w każdym wierszu tabeli wstaw "x" przy wybranej odpowiedzi)

	zdecydowanie nie	raczej nie	raczej tak	zdecydowanie tak	trudno powiedzieć/nie wiem
Polska powinna przyjmować uchodźców z Ukrainy.					
Uchodźcy z Ukrainy powinni					

mieć dostęp do bezpłatnej opieki zdrowotnej w takim samym zakresie jak Polacy.					
Uchodźcy z Ukrainy powinni mieć dostęp do transferów socjalnych (świadczenia rodzinne, wychowawcze, zasiłki, itd.).					
Nie mam nic przeciwko temu, aby uchodźcy z Ukrainy mieszkali w mojej miejscowości.					
Nie mam nic przeciwko temu, aby uchodźcy z Ukrainy mieszkali w moim sąsiedztwie.					
Nie mam nic przeciwko temu, aby przyjąć uchodźcę do swojego domu.					

Nie mam nic przeciwko temu, aby związać się z uchodźcą z Ukrainy (to stwierdzenie należy rozpatrywać hipotetycznie).					
--	--	--	--	--	--

Sekcja 4. Identyfikacja obaw przed możliwymi zagrożeniami związanymi z Uchodźcami z Ukrainy.

13. Czy dostrzegasz jakiegokolwiek zagrożenie ze strony uchodźców z Ukrainy, którzy przybywają na terytorium Polski? (jeśli tak - przejdź do pytania 14, jeśli nie - przejdź do pytania 15)

- a. tak
- b. nie

14. Jeżeli tak, jakie zagrożenia dostrzegasz? (podkreśl maksymalnie 3 odpowiedzi)

- a. negatywny wpływ na sytuację na rynku pracy
- b. konsekwencje ze strony Rosji (np. ograniczenie dostaw gazu i wzrost jego cen)
- c. zwiększenie się przestępczości
- d. ukraiński nacjonalizm (np. nieposzanowanie polskich symboli narodowych)
- e. wykup nieruchomości/problem z wynajmem
- f. negatywny wpływ na budżet państwa/inflacja
- g. postawa roszczeniowa (np. oczekiwanie od Polaków znajomości języka ukraińskiego)
- h. powstanie dzielnic imigranckich
- i. przeniesienie konfliktu zbrojnego na terytorium Polski
- j. inne, jakie?
wpisz.....

Sekcja 5. Identyfikacja stereotypów panujących wśród studentów

15. Czy spotkałeś/aś się ze stereotypami na temat uchodźców z Ukrainy?

- a. tak
- b. nie

16. Jak postrzegasz uchodźców? Na podanych skalach zawierających dwie przeciwstawne cechy wybierz odpowiedź, która jest najbliższą twojej opinii. (w każdym wierszu tabeli wstaw tylko jeden „x” przy wybranej odpowiedzi)

	Bardzo	Dosyć	Niewiele	Wcale	Niewiele	Dosyć	Bardzo	
pracowici								leniwi
ugodowi								kłótlivi
przyjaźnie nastawieni								wrogo nastawieni
kulturalni								niekulturalni
bogaci								biedni
wykształceni								niewykształceni

Metryczka

Podkreśl wybraną odpowiedź.

<p>M1. Płeć:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. kobieta b. mężczyzna c. inne 	<p>M2. Twój dom rodziny mieści się w:</p> <ul style="list-style-type: none"> a. wieś b. miasto do 50 tys. mieszkańców c. miasto od 50 tys. do 150 tys. mieszkańców d. miasto od 150 tys. do 500 tys. mieszkańców e. miasto powyżej 500 tys. mieszkańców 	<p>M3. Na który rok studiów socjologicznych obecnie uczęszczasz?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. I b. II c. III
<p>M4. Jak oceniasz sytuację materialną Twojej rodziny?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. zdecydowanie dobra b. raczej dobra c. trudno powiedzieć d. raczej zła e. zdecydowanie zła 	<p>M5. Jak określasz swoje poglądy polityczne?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. lewicowe b. centrowe c. prawicowe d. trudno powiedzieć 	<p>M6. Z którym z poniższych twierdzeń się identyfikujesz?</p> <ul style="list-style-type: none"> a. Jestem osobą głęboko wierzącą. b. Jestem osobą wierzącą. c. Jestem osobą niewierzącą.